

بسم الله الرحمن الرحيم

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fıkhi” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Değer Mefhumu

Ebu Muhammed Şeyh Hamid'e

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullah ve Berekâtuh.

Allah sizi mübarek kılsın, size yardım etsin ve size nusret versin ey kerim Şeyhimiz.

Değer mefhumu hakkında bazı sorularım olacaktır. Değer, az bulunurluk faktörü dikkate alınarak bir şeyin menfaatinin miktarıdır.

1- Bu malın menfaatlerini belirlemek için belirli bir malda uzman olarak kendisine güvenilen araçlar nelerdir?

2- Menfaatlerin belirlenmesi, sadece menfaatlerin vasıflanması ile mi olur yoksa altın, gümüş ve çabayla mı değerlendirilir? Mümkünse buna dair bir örnek veriniz.

3- Malda bulunan bu menfaatlerin bir değeri var mıdır ve nasıl belirlenir?

4- Değerin belirlenmesinde -az bulunurluk faktörünü dikkate alarak- nasıl muamelede bulunabilirim ve bunun değer belirlenmesiyle alakası nedir?

5- Değerin konusu, ekonomik nizamın araştırmalarından mı yoksa ekonomi ilminin araştırmalarından mıdır?

6- Değer konusunu araştırmanın önemi nedir ve onu araştırmanın faydaları nelerdir?

Son olarak Allah sizi mübarek kılsın, size hayırla mükafatlandırsın ve sizi yakın bir zamanda nusretiyle desteklesin. Şüphesiz O'nun buna gücü yeter. Allahumme Amin, Amin.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

1.2.3- Değerin tanımı ve bunun belirlenmesinde kendisine güvenilen araçlar açısından olana gelince; bu, temel ihtiyaçlarını karşılama bakımından olan insan gibi, insan için olan menfaatlerdir. Aynı şekilde altın ve gümüş gibi zati kıymeti olan maddeler açısından olana gelince; değerler, genellikle fiyatının miktarı ile değil başka bir mala kıyas edilerek belirlenir. Örneğin ekmeğin değeri sarhoş edici bir maddenin kıymetinden daha üstün olması gibi. Hatta sarhoş edici madde fiyat olarak ondan daha pahalı olsa bile ve benzerleri gibi.

Bunun açıklaması şu şekildedir: Çünkü malın gerçek değeri, ondaki menfaatin miktarıdır... Bu değer sabit olup değişmez. Çünkü malın menfaati onun ayninde (bizzat kendisinde) mevcuttur. Herhangi bir muamelede değeri takdir etmek istediğimizde, bu fiil değer olarak adlandırılır. Yani teslimat sırasında buna müracaat edilir. Dolayısıyla bizler değeri, takdir sırasında taraflarca bilinen bir mala veya taraflar

nezdinde altın ya da gümüş gibi aynı kıymeti olan geçerli bir paraya göre takdir ederiz. Böylece deriz ki; bu malın değeri, mesela şu kadar kilo buğdaya veya şu kadar gram altına veya şu kadar dirhem gümüşe denktir. Yani değerın takdiri, aynı menfaati olan maddeye göre olur. Dolayısıyla değer, mesela kâğıt para gibi aynı menfaati olmayan bir şeye göre takdir edilmez... İşte bu takdir, takdir sırasında mala biçtiğimiz faktörlerin menfaati ile birlikte malın menfaatine yapılan kıyasa göre gerçekleşir... Araştırma konusu ister gerçek değer isterse fiili değer olsun değer sabit olup daha sonraki takdir zamanına göre değişmez. Çünkü o, bir değerdir...

4- “Tanımda geçen” az bulunurluk faktörü dikkate alınarak nasıl muamelede bulunulacağına ve bunun değerin belirlenmesiyle alakasının ne olduğuna gelince; daha önce bu soruya cevap vermiştik ve size cevabın metnini tekrar aktarıyoruz:

(Değerin tarifinin, “az bulunurluk faktörü dikkate alınarak maldaki menfaatin miktarı” olduğu doğrudur. Aynı şekilde az bulunurluk faktörünün takdirden bir parça olduğunun dikkate alınmayacağı da doğrudur. Niçin tarife dahil edildiğine gelince; bunun beyanı aşağıdaki şekildedir:

Az bulunurluk faktörü, takdirden bir parça değildir. Bilakis değere hırs göstermek, ona itina etmek ve onu korumak içindir. Mesela siz, az bulunduğu bir sırada bir ekmeğe sahip olsanız, bileşenleri, özellikleri ve kullanımı gibi onda bulunan menfaat bakımından onun değerini takdir ettiğinizde; siz ona hırs göstererek onun bir çeyreğini sabah diğer çeyreğini de akşam yersiniz. İkinci günde de aynı şekilde devam edersiniz ve onun küçük bir parçasını düşürdüğünüzde hemen harekete geçerek onu alırsınız... Ancak siz, bu ekmek gibi birçok ekmeğe sahip olduğunuzda ondaki zati fayda aynı, yani değeri aynı olmasına rağmen ilk ekmeğinize gösterdiğiniz gibi ona hırs ve itina göstermezsiniz. Hatta küçük bir parçası düşse dahi onu almayacağınız gibi bir günde birkaç tanesini yiyebilirsiniz... Bu nedenle (o vakitteki) ifadesi açıklanırken (az bulunurluk faktörünün dikkate alınması) tarife dahil edilmiştir. Zira 33. sayfanın sonunda şöyle denilmiştir: “Çünkü malın değeri, o vakitteki az bulunurluk faktörü dikkate alınarak takdir sırasında onda bulunan menfaatin miktarına göre takdir edilir.” Yani değerın takdiri sırasında ona eşlik eden vakittir. Yani değer, değerın takdiri dışında başka bir sebepten, dahası az bulunurluğundan dolayı bulunmaması halinde bir benzerinin elde edilmesinin zorluğu nedeniyle bu değeri korumak ve ona itina göstermek için az bulunurluk faktörü dikkate alınarak maldaki menfaatin kendisidir. Bu dikkate alış, değerın heder olmaması, dahası miktarınca kullanılması için önemlidir. Ayrıca az bulunurluk faktörünün dikkate alınması, az bulunurluk faktörüne göre değerın sabit kalması ile fiyatların yukarı ve aşağı değişimi arasında mukayese yapmak için faydalıdır. 21/04/2007)

5- Değer, ekonomik nizamın araştırmalarından mıdır yoksa ekonomi ilminin araştırmalarından mıdır sorusuna gelince; bu, araştırmanın içeriğine göre değişir. Şayet değer ve fiyat, yani aralarındaki ayrım bakımından bilimsel konu açısından olursa, bu ekonomi ilminin konusudur. Zira şöyle deriz: değer, maddenin sahip olduğu menfaatin miktarıdır. Fiyata gelince; menfaatinin olup olmamasına bakmaksızın satın alırken ödenen miktardır. Bu sadece tanım bakımından bir karşılaştırmadır.

Şayet araştırma muamele bakımında olursa, o zaman ekonomik nizamın araştırmalarında olur. Örneğin: Bir adam yüz dinar altın değerinde belirli bir mal ödünç alır ve sözleşmede bu şekilde kaydedilirse, ödeme yaparken aynı malı kendisine iade etmesi veya telef olmuşsa ona yüz dinar altını iade etmesi caiz olur... Çünkü değer sabit olup zaman ve mekana göre değişmez. Ancak aynı cinsten olan bir malı yüz ile satın almak caiz değildir. Çünkü fiyat değişir ve aynı malı yüz ile satın almak şart değildir... Fakat sözleşmede, fiyatı yüz dinar altın bir mal olarak kaydedilirse, ödeme

yaparken aynı malı iade etmesi ve şayet telef olmuşsa, yüz dinar vermesi veya ona, ister aynısı olsun, ister daha iyi veya daha kötü olsun yüz dinara aynı cinsten bir mal satın alması gerekir. Böyledir, çünkü fiyat sabit değildir, bilakis mekana ve zaman göre değişir. Ancak her iki tarafın değer ve fiyatın manasını anlamaları gerekir. Aksi taktirde mesele devletlik ve yargılık olur. Ayrıca değer, menfaate sahip bir mal ile ya da örneğin kâğıt para ile değil zatına bir değer yüklenmiş para ile takdir edildiği de bilinmelidir. Çünkü değerler sabittir. Fiyat ise kâğıt paranın yanı sıra değer olarak da takdir edilebilir. Çünkü fiyatlar değişmektedir. Dolayısıyla fiyatın takdiri sırasında parayı altın veya gümüş veya kâğıt para olarak belirtmemiz caizdir...

6- Değer konusunun araştırılmasının önemine gelince; temel ihtiyaçlar ve zati değeri olan maddeler bakımından insan için olan malda bulunan menfaatlerdeki sabit değer ile malda bulunan menfaatlerin azlığı ve çokluğu bakımından takdirine bağlı kalınmayan fiyat arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Umulur ki siz, mehirin İktisat Nizamı'nda bahsettiğimiz değer veya fiyat üzerinden kayıt altına alınması konusu ile yukarıda (4) nolu maddede bahsettiğimiz örneği gözden geçirirsiniz ve umulur ki bu gözden geçirmeyle birlikte değer konusunun önemini idrak edersiniz. Ekonomik araştırmalar şu iki hususa odaklanmayı sağlar:

- Ekonomik araştırmalar, değerlerin üzerine odaklanmayı sağlar. Zira değer, insandaki temel fitri ihtiyaçları karşılayan menfaatler ile zati kıymet taşıyan maddelerle ilgilidir. Dolayısıyla bu, menfaatin olduğu maddeye hırs gösterilmesini sağlar. **Diğer bir ifadeyle insanların menfaatine olan şeylerin araştırılmasını sağlar. Dolayısıyla o, temel bir araştırma olur ve fiyatların araştırılması da ona bağlı bir konu olur. Böylece fiyatı pahalı bile olsa zararlı maddelere hırs gösterilmez. Çünkü onlar değerden yoksundur...**

- Fakat fiyat araştırmaları temel yapıp değerler araştırması da fiyat araştırmalarına bağlı bir konu yapıldığı zaman, fiyatı yüksek olan mallara hırs göstermeye yol açar ve bunlara, sarhoş içki ve uyuşturucu gibi zararlı maddeler olsa bile yüksek değer olarak itibar edilir. Çünkü bunların fiyatları yüksektir ve büyük bir gelir sağlamaktadır...

Hakeza ekonomik bakışta değerlere odaklanılması, sonra fiyatların bu değerlere bağlı olması gerekir. İnsanlar arasında hayrı ve sükuneti sağlayan işte bu bakıştır. Ekonomik bakışta fiyatlara odaklanılmasına, sonra değerlerin bu fiyatlara bağlanmasına gelince; bu bakış, toplum için zararlı olsalar bile fiyatları yüksek olan malları, değeri yüksek olan bir mal haline getirir. Sonra da bu bakış, insanlar arasında şerri ve kötülüğü yayar.

Umarım bu konu sizin için açıklığa kavuşmuştur Allah'ın izniyle.

Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 22 Şaban 1438
M. 19/05/2017

Cevaba, emirin aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/3801/>